

GERGEI ALBERT
ÁRGIRUS HISTÓRIÁJA

NÓTA: *Oly búval bánattal a Aeneas király, etc.*

Az tündérországról bőséggel olvastam
Olasz krónikákból kit megfordítottam,
És az olvasóknak mulatságtul adtam,
Magyar versek szerént énekben foglaltam.

Lészen most beszédem ifjú Árgirusról,
Acleton királynak kisebbik fiáról,
Ő szeretőjéről, tündér szűz leányról,
Fáradsága után ő vigasságáról.

Bizonnyal országát én meg nem mondhatom
Acleton királynak hol légyen, nem tudom,
Az tündérországból volt kővára, tudom,
Mint az krónikából értem és olvasom.

Ékes tartománnyal az király bír vala,
Szép fénlő kővára országában vala,
Asszony felesége szép Medana vala,
Három vitéz fia az királynak vala.

Régi rakott kerte az királynak vala,
Mely szép termő fákkal ékesítve vala,
Drága szép folyóvíz kertében foly vala,
Mellyel szép kőkerete ékesítve vala.

Történék azonban kertében hogy járna,
Egy szép virágos fát ott az kertben látá,
Melyet ő ezelőtt még nem látott volna,
Honnat hozták oda, ő azt kérdi vala.

Virága mint ezüst, olyan színű vala,
Az közepi pedig szép gyöngyszemmel rakva,
Melynek az termését alig várja vala,
Háromszor egy napon megvirágozik vala.

Sietséggel király az kertészt hívatá,
Kérdé, az almafát ki plántálta volna.
Monda, hogy ő többé azt nem látta volna,
Sőt annak szépségét ő is úgy csudálná.

Gyönyörúségesen nappal az almafa
Ezüst virágával úgy tündöklök vala,
Étszaka nagy szépen érik meg almája,
De reggelre fáján egy sem marad vala.

Ezen az Acleton igen búsult vala,
Másodszor is az fa megvirágozik vala,
Gyöngyös virágjában sokat behordata,
Étszaka őrzőket az kertben bocsáta.

Reggelt alig várja, az király felkele,
Palota ablakán az kert felé néze,
Az szép gyümölcsfának hát nincsen termése,
Ő maga az kertben őrzőkhöz béméne.

Gyorsasággal siet az király hozzájok,
De hát az fa alatt mind elaludtanak,
Az király felkölté, kérdé, mit láttanak,
Azok az királynak imígyen szólának:

„Ért aranyalmákat fán szépeket láttunk,
Egy kis szellőt fúni étszakán hallottunk,
Mely miatt mindnyájan el kellett aludnunk,
Mint egy fél megholtak, földre nyomattattunk.”

Igen hamar király házában béméne,
Nagy bánatnak magát mindjára ereszté,
Egy jövendőmondót hamar kerestete,
Kinek az bús király ezképpen beszéle:

„Mondd meg nekem - úgy mond -, ezt az fát ki hozta,
Akaratom ellen kertemben plántálta?
Az ő szép termését kertemből elhordja,
Mely miatt, ím látod, jutottam nagy búra.

Ha nekem megmondod, várjad nagy jutalmát,
Örömmel fordítod az én bánatimat,
Vészesz ottan tőlem sok ajándékokat,
Tészek én tevéled ottan minden jókat.”

Az jövendő mondó Philareus vala,
Ki ördögösséggel oly igen bölcs vala,
Harmad napot kére gondolkodására,
Akkor szóról szóra néki megmondaná.

Király megengedé, előle elméne,
Harmad nap eltelvén az királyhoz jöve,
Király fiaival házában együtt lelé,
Philareus így szól király beszédére.

Monda: „Az termő fát az ki oda hozta,
Ugyan azon ember termését elhordja,
Az tennen gyermeked néked megmondhatja,
Az ki fa termését megoltalmazhatja.

Ennek ő kedvéért hozták ez fát ide,
Az ő szép személyét kívánta látnia,
De ez felségednek fordul nagy bánatra,
Az te gyermekednek nagy bujdosására.”

Philareus ennél többet ott nem szóla,
Szép ajándékokat király néki ada,
Fa megvirágoznék, immár alig várja,
Idő reá telvén fénlük szép virága.

Szép vetett nyoszolyát tétete fa alá,
Ő nagyobbik fiát őrizni bocsátá,
Az szép nyoszolyában hanyatt fekszik vala,
Az szép termő fára szemével néz vala.

Látá, hogy az alma nagy szépen megérek,
Álomhozó szellő azontól érkezék,
Nagy nehéz álomtól szegény elnyomaték,
Királytól aluva reggel találtaték.

Középső fiát is elküldé próbára,
Jövendőmondónak parancsolatjára,
Hasonlatosképpen ez szintén úgy jára,
Király megharagvék jövendőmondóra.

Szegény Philarenust piacra viteté,
Nagy hirtelenséggel fejét elütteté,
Nem fog semmit az ő könyörgő beszéde,
Nagy bánattal király házában béméne.

Király felesége szép Medana vala,
Kisebbik fiával béméne az ajtón,
Királyt vigasztalja szép Medana asszony
Kisebbik fiával, az szép Árgirussal.

Tekintetes ifjú az Árgirus vala,
Nagy ékes beszédű, szép termetű vala,
Szép ékes erkölccsel felruházva vala,
Kiért ez országban néki híre vala.

Nagy kegyes beszéddel atyját vigasztalja:
„Én szerelmes atyám - az királynak monda -,
Egy szót szólnék, hogyha felséged nem bánná,
És ha ráhajlanál én kívánságomra.

Ím, látod, bátyáim meg nem őrizhették,
Sem az őrizők is eszekben nem vették,
Almalopót néked meg nem jelenthették,
Felséged bánatját nem engesztelhették.

Az jövendőmondót megöletéd, látom,
Mely cselekedeted bizony igen bánom,
Mert mit jövendölt volt, igaz lészen, tudom,
Nékem jelentette ez étszaki álom.

Én szerelmes atyám, hadd menjek el én is,
Ha megőrizhetném, próbáljam meg én is,
Az álomhozó szél ha reám támad is,
Miként az több őrzők ha elaluszom is.”

Az keserves király monda Árgirusnak:
„Szerelmes szép fiam, az én bánatomnak
Ne örülj oly igen én búsulásomnak,
Ne légy oka, fiam, minden bánatimnak.

Mert ha igaz lészen Philareus szava,
Bánatomra nékem ez dolog fordulna,
Néked, édes fiam, sok bujdosásodra,
Bár inkább az alma egyig vesszen oda.

Mi vagyon énnékem, fiam, aranyalmám,
Az almafát inkább jobb, hogy levágassam,
Tűzre mind tövestől, virágostól vessem,
Hogynem mint ennél is inkább háborodjam.”

„Megbocsáss, jó atyám - az ifjú így szóla -,
Akaratod ellen elmégyek - azt mondá -,
Igaz lészen talám Philareus szava,
Noha te felséged ötét levágatta.”

Akaratja ellen atyjának elméne,
Az kertben hogy juta, az fa alá méne,
Aranyas fegyverét letevé melléje,
Gyenge vetett ágyra testét leereszté.

Szép egyenes teste az ifjúnak vala,
Idejének szintén virágjában vala,
Úrfi módra termett vitézi járása,
Minden dolgaiban mértékletes vala.

Nem felette karcsú, közép ember vala,
Kiterjedt, fejér, szép sima ő homloka,
Két fekete szeme, szép piros orcája,
Tekintetre méltó, kívánatos vala.

Feküvén ágyában úgy könyörög vala,
Két szép szemeivel az fára néz vala,
Lassanként elhulla az fának virága,
Az alma nőttön nő, szemeivel látja.

Az almák megértek, s már félnenek vala,
Csak egyedül ifjú kertben fekszik vala,
Az önne testében ugyan retteg vala,
Álomhozó széltől mert igen fél vala.

Mint egy lassú szellő, olyan zúgást halla,
Szép hat fejér hattyú az fára leszálla,
Hetedik fejéhez nyoszolyára szálla,
Melyen az királyfi igen rémült vala.

Nagy lassan ő kezét akkoron kinyújtá,
Fél lábát hattyúnak kezében szorítá,
Hattyú megrázkódék, hata elszalada,
Hetedik kezében ott marada fogva.

Hallhatatlan dolog ím, attól lett vala,
Mert emberi szóval az hattyú szól vala:
„Ne siess, királyfi, az én halálomra,
Mert nem jöttem, higgyed, tenéked károdra.”

Másodszor az madár ő magát megrázá,
Leányábrázatban magát változtatá,
Melyen az királyfi álmélkodik vala,
Az leány ily szóval ötet bátorítá:

„Ne félj, szép szerelmem, királynak szép fia,
Medana asszonynek szerelmes magzatja,
Te vagy én szívemnek édes vidámsága,
Lelkem nyugodalma, életem istápja.

Nem plántáltam az fát atyádnak kedvéért,
Mit haragszik tehát ennek terméséért?
Szabad az embernek elvinni sajátját,
Két kezével plántált fának szép almáját.

Csak néked plántáltam, szerelmem, az szép fát,
Csak tenéked szabad leszedni almáját.
Ím, szemeddel látod tündérek királyát,
Ha szereted, mostan néked adta magát.”

Hallhatatlan, mely szép ez az leány vala,
Nyelvével az ember azt meg nem mondhatja,
Emberi kéz soha azt le nem írhatja
Az ő szép termetét mely drága szép vala.

Juno, Pallas, Venus, Dido és Minerva
Ezzel nem ér vala nimpháknak soksága,
Sem az szép sibillák, sem éneklő musák,
Ékes tekinteti mert mind felülmúlja.

Aranyszínű haja földig terjedt vala,
Étszaki időn is ugyan fénlík vala,
Nyoszolya nagy részét árnyékával tartja,
Fénlík gyenge testén testszínű ruhája.

Termete szép karcsú, magas állapotja,
Fejér az ő teste, mint hattyúnak tolla,
Istenasszony módra termett ábrázatja,
Gyenge, ékes, lassú zengedező szava.

Ifjú felgerjedvén karját felemelé,
Hozzája szorítván leányt megölelé,
Kitől ő magát is leány nem kímélé,
Mert ő is az ifjat igen megkedvelé.

Gyönyörű csókokat ajakok nem unnak,
Ölelgetésekkel karjok nem fáradnak,
Nagy gyönyörűségben mind az ketten vannak,
Így szóla királyfi ím, az szép leánynak:

„Kegyes tekintetű én édes szerelmem,
Víg kedvű, szép, vidám szívem, édes lelkem,
Ennyi munkát tőled én hogy érdemlettem?
Mit kívánsz én tőlem, én édes szerelmem?

Nálad nélkül, higgyed nem léssen életem,
El ne hagyjon engem kegyes voltod, kérem,
Az halálra érted hogy ne vessem fejem,
Ha személyem tetszik, légy én feleségem.”

„Szívemnek virága - az leány is szóla -,
Szép ékes rózsaszál, kit ajakam csókol,
Szép fejér, gyenge test, kit kezem tapogat,
Gyönyörű szép beszéd, kit két fülem hallgat,

Mit tusakodjam már az szerelem ellen,
Ha csak hozzád vagyon, szívem, minden kedvem?
Nálad nélkül nincsen énnékem örömem,
Tied vagyok, szívem, ihon az jobb kezem.”

Mint mágneskő vasat hozzája szorítja,
Így gyenge testeket ők egyben szoríták,
Így ő szerelmeket egymáshoz mutaták,
Sok szívem lelkemet egymásnak mondának.

Végre szép Árgirus az leánynak szóla,
Venus játékára hajlani kívánna,
Gyenge lány ruháját kezében szorítja,
Az leány az ellen ilyen szókat szóla:

„Én édes szerelmem, fogadjad meg szómat,
Abból még nem közlöm véled én magamat,
Mert ha azt meglátják, mondnak ránk szitkokat,
Hagyj békét, szerelmem, ereszd el ruhámat.

Lám tevéled közlök minden játékokat,
Ölelgetéseket, gyönyörű csókokat,
Kedved szerint való apolgatásokat,
Ezzel elégedjünk, тұrtessük magunkat.”

Szép Árgirus néki ezképpen felele:
Hozzá nagy szerelmét ő addig nem hinné,
Mert abból tetszik meg szerelem gyümölcse.
„Mi nem léssen, szívem, az kissebbségünkre.

Vallyon s ha virradtig mi itt elalszunk,
Atyám szolgálától ha itt találtatunk,
Elhiszik-é, hogy mi az nélkül mulattunk,
Főképpen hogy ilyen szerelmesek vagyunk?

Emberi látástól mi semmit ne féljünk,
Mert nagy magas kőkeret vagyon mi környülünk,
Erős kapu, az kin reggel kell kimennünk,
Az felől lehetünk mi bátorságosok.”

Leány meg felele: „Édes szép virágom,
Serkengető, híves, nedves szép harmatom.
Én tetőled magam de hogy tagadhatom?
Vérem kiontását tőled én nem szánom.

Tied vagyok ámbár, szabad légy énvelem,
Többet már nem szólok akaratod ellen,
Mert énnékem sincsen kívánságom ellen,
Nékem is nem kedvez az gonosz szerelem.”

Venusnak szerelmes szép játéka után
Magukat mindketten az álomnak adák,
Nem sok idő múlva ottan megvirrada,
Az király felkele, kijöve az ajtón.

Palota ablakán kert felé tekintve,
Tehát az szép fának fénlík szép termése,
Szívében lelkében ugyan megörüle,
Alig hiszi, hogy hírt fiáról érthetne.

Egy vénasszony ottan eleiben méne,
Az király asszonymnak ez képpen felele:
„Vajha ki nékem hírt fiamról mondana,
Szép ajándék lenne tőlem néki adva.”

Vénasszony futamék, kulcs néki adaték
Kertben hogy belépék, az leányt meglátá,
Nagy álmélkodással szépségét csudálá,
Aranyszálú haja nyoszolyát befogta.

Költeni nem meri, mert igen fél vala,
Istenasszony volna, ő azt véli vala,
Lassú leheléssel, ott alusznak vala,
Kezeket egymásra általveték vala.

Késit ott kirántá, hajában elmetsze,
Király eleiben az hamar bévivé,
Nagy álmélkodással királynak beszéllé,
Aranyszál hajakat adá ő kezében.

„Lehetetlen dolog - királynak azt mondja -,
Hogy emberi magnak olyan haja volna.”
Asszony felesége felkele Medana,
Öltözék, hogy menjen szép fia látnia.

Azonban álmából leány felserkene,
Sivalkodék, kire ifjú is felkele,
Hajában elloptak, azt eszében vette,
Jajszóval ő haját siratja s kesergi.

„Ó, szerelmem - úgymond -, ha ezt tudtam volna,
Hogy atyád házánál tolvaj lakott volna,
Jobb még estve innét én eltüntem volna,
Hogysem mint ily szégyent rajtam tettek volna.

Nem lehet már többé hogy én itt maradjak,
Mert nagy híja vagyok én fényes hajamnak,
Mert az mi törvényünk nem engedne annak,
Hogy lakója lennék atyád udvarának.”

Sírással Árgirus leányt kérdi vala:

„Én édes lelkemnek kegyes vidámsága,
Ennek az esetnek én vagyok-é oka,
Hogy engemet elhagysz keserves halálra?

Avagy csak azt mondd meg, hol lesz maradásod,
Vagy mely felé vagyon te lakó városod.
Megkereslek téged, bizonynal meglátod,
Avagy megtalállak, vagy érted meghalok.”

Az keserves leány visszatekint vala,
Orcáján könnyvei legörögnek vala,
„Mi haszna, szerelmem - Árgirusnak monda -,
Ez országi ember ha nem jöhet oda.

Az fekete várost tudakozd északra,
Az változó helynél ott megtalálász - monda -,
De tudom bizonynal, hogy nem jöhetsz oda.”
Leány azonban ajtónyitást halla.

Többet ott egymással nem beszélhetének,
Keserű sírással az lány eltűnék,
Az ifjú elhala, az földre leesék,
Az király béméne, kertben megállapék.

Az leányt az király sohul nem láthatá,
Az fia hogy elholt, az földön meglátá,
Könyve lecsordula, fiát felragadá,
Medana asszony is elfakada sírva.

Az keserves király ilyen szókat szóla:
„Ím, majd hol telik bé Philarenius szava,
Igaz léssen, tudom, jövendőmondása,
Az alma megérés fordul bánatomra.”

Az atyja és anyja fiát vigasztalá:
„Én édes szívemnek szerelmes istápjá,
Ne hadd magad, kelj fel, ne hagyj engem búra,
Hadd értsem meg tőled, mi nyavalyád volna.”

Királyfi sokára észére jött vala,
„Ne vigasztalj engem - keservesen síra -,
Oka te vagy ennek - atyjának ezt mondá -,
Te miattad mégyek majd szörnyű halálra.

Tolvajt küldöttél volt hozzám követségül,
Engemet megfosztál az én szeretőmtől,
Búcsút vészek majdan az napnak fénytől,
Nem akarok többé felkelni ez helyből.”

Nagy sok vigasztalást atyja rátámaszta.
„Nem én vagyok oka, jó fiam - azt mondja -,
Nem tudtam, magzatom, de nem küldtem volna.”
Sok szó után ifjú lábára felállá.

Atyjával, anyjával házban bément vala,
Leánynak szépségét ő beszéli vala,
Sem enni, sem innya ő nem akar vala,
Míg az vén kofának halálát nem látná.

Király megengedé, kezében bocsátá,
Hóhért az keserves ifjú hozattata,
Lófarkon az kofát hamar hordoztatá,
Azután négy részre testét vágattatá.

Atyjára az ifjú viszont kiállt vala,
Minden jószágából részét hogy kiadná,
Mert lakni házánál többé nem akarna,
Semmi nyugodalma mert néki nem volna.

Az atyja és anyja ezen csudálkoznak,
Mind az ketten sírnak, s atyja ígyen szóla:
„Ne hagyj, édes fiam, minket ily nagy búra,
Ne adjuk magunkat érted rút halálra.”

Sok sírást, zokogást körülötte tőnek,
De semmit belőle ki nem vehetének,
Mint egy dühödt ember kiált mindeneknek:
Nem leszen lakója többé ő földének.

Szóla ismét anyja: „Édes feltartottam,
Az fúvó széltől is megoltalmaztalak,
Az én kebelemben én úgy tartottalak,
Ne menj el előlem, látod, mint óhajtlak.”

Hogy látá az atyja, szava nem használna,
Aranyat nagy bőven önéki adata,
Atyja, anyja házban jajgatván siratja,
De csak meg sem hallja, az útnak indula.

Az almafát mindjárt többől kiásatá,
Mint egy áldozatot az tűzre hányatá,
Világánál fiát keserven siratá,
Jövendőmondónak jut eszében szava.

„Jámbor Philarenius igazat szólt vala,
Ok nélkül halálra én vitettem vala,
Az én bosszúságom, lásd, nekem mit hoza,
Holtig siralomra az fejem juta.”

Hasonlatosképpen az anyja siratá,
Szolgálóleányi, az egész udvara,
Mintha halva volna, úgy kesergik vala,
Nem különben mintha eltemették volna.

Udvara övéle bezzeg ékes vala,
Mert őt tekintetlen senki nem túrheté,
Ékes ábrázatját sok nem felejtheti,
Éjjel nappal sok szűz az ifjat kesergi.

Az szegény Árgirus hegyeken-völgyeken
Mind éjjel, mind nappal észak felé mégyen,
Kit elől-utól ér, ő mind tudakozik,
De senki városról nem emlékezhetik.

Csak egy inásával ő bujdosik vala,
Az tündérországba immár jutott vala,
Egy nagy havas közben hogy bujdosik vala,
Egy széles barlangban egy kis füstöt látá.

Mikor az barlangnak szélire eljuta,
Az barlangban ottan egy nagy embert látá,
Ugyan megrettene az embert hogy látá,
De visszafordulni immár késő vala.

Bátorítván magát így szóla magában:
„Nem bízom én immár semmit ez világban,
Jobb holtan, hogysem mint életem nagy búban.”
Ez szók után mindjárt méne az barlangban.

Az nagy ember kérdé, kicsodák volnának,
Zeng az föld hangjától az ő nagy szavának,
Egy szeme közepin az ő homlokának,
Az is csak kerekded, mint bagoly madárnak.

Az ifjú Árgirus bátorsággal szóla,
Micsoda járatban ő akkoron volna,
Eleiben nagy bő beszéddel számlálá,
Az fekete várost tőle tudakozá.

Az nagy ember szóla: „Hallod-é, jó fiam,
Sok tartományokat immár én bójártam,
De annak még hírét soha nem hallottam,
Ím, tetőled hallom, de többé nem tudtam.

Várj reggelt, jó fiam, talám megmondhatom,
Mert az tündérekét én reggelre várom,
Tőlük mind fejenként én megtudakozom,
Az ki tudja, társul véled elbocsátom.”

Egy vadat egészen nyársra felvonata,
Inassával együtt Árgirust jól tartá,
Minden nemzetségét tőle tudakozá,
És miért fáradna, ő azt is megtudá.

Másnapra virradva tündérek jövének,
Sok ajándékokat őnéki hozának,
Barlang rakva vélek, oly sokan valának,
Az nagy ember szóla, hogy mind hallgatnának.

„Tudom, hogy fejenként ti sokat jártatok,
Az fekete várost talám hallottátok,
Melyitek hallotta, nékem megmondjátok,
Nem gonoszból kérdem, nem lészen bántástok.”

Egyik is közülök azt meg nem mondhatá,
Mindenik azt mondja, az várost nem tudja
Sőt még csak hírrel is soha nem hallotta,
Az szóra egy sánta ember oda juta.

Hogy az szónak okát megértette volna,
Ottan fenn kiálta, hogy azt ő jól tudná,
Az ő fél lábát is ott szegték meg, monda,
De felette messze az az város volna.

Az nagy ember hívá, néki parancsolá,
Magát ifjú mellé uti társul adná,
Oda nem mér menni, sánta ember monda,
Mert ő onnat soha nem jöhetne vissza.

„Én ott az városban sok károkat tettem,
Mert farkas képében sok barmokat ettem,
Mihelyt ők megtudják, hogy én odajöttem,
Halálom énnékem öközöttök lészen.”

Az nagy ember monda: „Hallod mit beszéllek,
Menten menj, ne várjad többé hogy küldjelek!”
Akaratja ellen útra eredének,
Nagy erős utakon éjjel-nappal mennek.

Menésben sok idő immár hogy tölt volna,
Egy nagy magos hegyre felmentenek vala,
Egy nagy széles mezőn várost megmutatá.
„Nem mégyek már tovább - az ifjúnak monda -,

Mert ha az határban immár én bémegyek,
Mihelyt önékiek abban lészen hírek,
Tudom én bizonynal, engemet megölnek,
Menj el, járj békével, én is visszatérek.”

Árgirus köszöné, nagy hamar indula,
Fekete városban hogy immár eljuta,
Egy özvegy asszonyhoz talála szállásra,
Kinek gazdagsága, kővára nagy vala.

Jó kedvvel az asszony ifjat befogadá,
Kérdé honnat jőne s mi szándékban volna,
Nemzetit s országát asszonynak megmondá,
Honnat jó s mit keres, ő azt megmondá.

Az asszonyt végtére ifjú kérdi vala,
Az változó helyet ha tudná, hol volna,
Mert önéki oda még nagy gondja volna,
Néki megmondaná, azon kéri vala.

Az asszony felele, ifjúnak ezt mondá:
„Ez városon csak túl az nem messze volna,
Egy nagy szép ékes kert csak mellette volna,
Kiben egy szép leány mindennap mulatna.

Csak egyszer napjában az leány bémenne,
Hat szép szolgálólány mégyen bé övéle.”
Monda, hogy az volna tündérek királya,
Ifjú hogy azt hallá, ugyan megvidula.

Szemét el nem vészi az asszony óróla,
Ő sok bujdosását erősen csudálja,
Járással hogy győzte? - álmétkodván mondja,
Az ő szép személyét nézni el nem unja.

Királyfi önéki azt is megbeszélé,
Hogy ő az leányért jött volna ily messze,
Mint lett volna dolga, azt is megbeszélé,
Kiráól ím az asszony gondolkodni kezdé.

Hajadon leánya asszonynak szép vala,
„Ez gazdag királyfi - magában gondolá -,
Ím, mely szép termetű - magában azt mondja -,
Leányomat néki adom házasságra.”

Álnokságot asszony azontól gondola,
Miképpen leányát önéki adhassa.
Nyugodalmat ada néki étszakára,
Inassát kihívá az házból titokra.

Nagy sok hazugsággal ötét elhité,
Hajadon leányát önéki igéré,
Hogyha ő kérését bételjesité.
Beszédét az asszony ilyenképpen kezdé:

„Mikor elbémentek uraddal az kertben,
Ez az kis tömlőcske légyen te kezédben,
Mihelyt annak szelét uradra eresztéd,
Nehéz álom miatt ottan elnyomatik.

Az szép leány onnat mikor elkimégyen,
Ez kicsiny kenettel kend meg ő szemeit,
Az nehéz álomból ötét felserkentsed,
Ha úr akarsz lenni fiam, azt műveljed.

Maga az asszonynak más szándéka vala,
Mert édes leányát Árgirusnak szánta,
De az bolond inast ím mind elálatá,
Asszonynak engede, urát elárulá.

Reggelt alig várja, Árgirus felkele,
Az megmondott helyre inassával méne,
Az szép drága kertét mikoron eléré,
Lassan az ajtaján az kertnek béméne.

Csuda ékességét az kertnek csudálja,
Szép folyó forrása az kertben találá,
Mint egy olvasztott réz, olyan színű vala,
Az helynek is nevét arról híják vala.

Zöldellő borostyán kertet környül fogta,
Ciprus és puszpánggal az kert teljes vala,
Pirosló narancsfák az kertben plántálva,
Liliom virágok bővelkednek vala.

Kertnek közepében sok szép fák valának,
Szagos balzsamumfák szépen illatoznak,
Szép kiterjedt sűrű, magos, nagy cédrusfák
Napnak fénye ellen árnyékot tartanak.

Egy szép tiszta forrás fának árnyékában
Szépen hömpölyögvén, földből felbuzogván
Szép lassú folyással kertben széllyel folyván,
Gyenge, szép pázsitot mindenütt áztatván.

Drága szép nyoszolya ott az kertben vala,
Szép gyenge fátyollal béborítva vala,
Mindennap az leány abban nyugszik vala
Szép leveles fának híves árnyékában.

Ifjú szép Árgirus mihelyen meglátá,
Az ágyra borula, ugyan megvidula,
Az ő szeretőjét fáradt testtel várja,
Inassa csak közel nyoszolyához állá.

Asszonytól adatott tömlőt megszoríta,
Álomhozó szellőt urára bocsáta,
Mely miatt Árgirus úgy elaludt vala,
Mint egy holt-eleven ágyra borult vala.

Nem sok idő múlván az szép szűz eljuta,
Ki páva módjára az ajtón bélépett,
Hat szép gyenge leány ő utánna vala,
Ő szokott helyére menni siet vala.

Igen meleg idő az időben vala,
Földig terjedt haja mint egy sátor vala,
Szép fényes, tündöklő, aranyszálú haja,
Szép gyenge személynek árnyékot tart vala.

Testén ingadozik testszínű ruhája,
Lengedező fátyol fejére borítva,
Gyenge zöld pázsitot az alja csapdossa,
Gyenge piros színe mintha mosolyogna.

Fejér gyenge lába mint hattyúnak tolla,
Saru az ő lábán akkoron nem vala,
Csak az lába feje mint hó látszik vala,
Zöld harmatos pázsit nedvesíti vala.

Mihelyen Árgirust nyoszolyán meglátá,
Megisméré mindjárt, reája borula,
Gyenge keszkenővel orcáját levonja,
Verítékét mindjárt megenyhíté rajta.

Monda: „Édes lelkem, serkenj fel álmodból
Hadd vigasztaljalak sok bujdosásidról,
Értekezzem tőled sok fáradságidról,
Ez ideig való próbán forgásidról.

Ne resteld elhagyni érettem álmodat,
Lám nem restelleted sok fáradságidat,
Felvettél érettem, szívem, sok munkákat,
Kelj fel édes lelkem, hadd halljam meg szódat.”

Az ő feje felett tön sok sírásokat,
Végre inassának szóla ilyen szókat:
„Ím, látom uradnak veszedelmes álmát,
Ha felszerken, mondd meg tőlem hallott szókat.

Az te szép szeretőd itt vala, azt mondjad,
De te el nem hagytad érette álmodat,
Még csak kétszer eljő látnia te hozzád,
De többször el nem jó, azt bizonynal higgyed.”

Ez beszédek után buzgó óhajtással
Az leány elméne keserves sírással,
Árgirusnak szemét szokott orvossággal
Az inas megkené, felkele azontól.

Kérdé: „Itt vala-é az én víg szerelmem?”
Monda, hogy itt vala, sirata keserven,
De hogy fel nem kelél, elméne tetőled,
Ilyen szókat hagyta mondanom tenéked:

Kétszer még eljövök szeretőm látnia,
De az mi törvényünk többé nem mutatja,
Ha akkor fel nem kél személyem látnia,
Nem jöhetek többé én őtet látnia.”

Másod nap is délkor az kertben jutának,
Hasonlatosképpen akkor is járának
Az szállásra menvén asszony az inasnak
Ajándékot ada, hogy enged szavának.

Harmadszor Árgirus az kertben béméne,
Könyve legörögvén feltekinte mennyben,
Nagy fohászkodással Istenhez könyörge:
„Hallgass meg engemet, ki lakozol mennyben.

Ennyi fáradságom ne légyen hiában,
Atyámat, anyámat az én országomban
Érette elhagytam, jöttem ez országban,
Ha meg nem láthatom, esem rút halálban.

Az szép vetett ágyra nem akar feküdni,
Árnyékos fa alatt akar csak sétálni,
Az álomnak magát nem akará adni,
Az inas bujdosik, nem tud mit művelni.

Nagy sok ideiglen széllyel sétált vala,
Az inas melléje végre állott vala,
Az ajtót is immár megnyitották vala,
Álmodozó szellőt hogy reá bocsátá.

Királyfi az ágyra nem mehetett vala,
Az szép zöld pázsitra fa alatt dőlt vala,
Melyet az szép leány eszében vett vala,
Keserves jajszóval mégyen őhozzája.

„Én édes szerelmem, atyádat, anyádat
Érettem elhagytad gazdag országodat,
Mely hiában tettél ennyi fáradságot!
Csak egyszer hallanád én keserves szómat.

Jaj mely szomorúság szálla én szívemben,
Hogy nem beszélhetek véled keservemben,
Nem láthatlak immár többé én éltemben,
Ha most nem lehetek, szívem, véled szemben.

Mert soha nem mehet ez országból oda
Se ember, se madár nem repülhet arra,
Én is nagy munkával jöttem ide - mondta -,
Többé ide jönnöm már nem szabad volna.

Bárcsak egyszer látnám, szívem, víg kedvedet,
Hallanád füleddel az én beszédimet,
Fülem is hallaná az te beszédidet,
Nem szánnám letenni érted életemet.”

E szók után földről leány felemelé,
Nyoszolyára ülven az ölében vevé,
Sűrű könyveivel soká serkengette,
Orcáját egészen véle nedvesíté.

Mind egész estvéig feje felett síra,
Sok siralmas szókat feje felett szóla,
Keserves jajszóval őtőle elvála,
Az ő inassának végre így szóla:

„Szerelmes rózsámnak, ifjú Árgirusnak
Mondd meg ezen szóval az én virágomnak:
Holtig érte adom magam nagy bánatnak,
Ím lásd, fia vagyok immár az halálnak.

Nem jöhetek immár többé ő hozzája,
Légyen már csendesem tőlem az ő tagja,
Kit őnéki hozza telhetetlen álma,
Kit mostan restelle érettem hagynia.”

Nem tűrheté még is, de visszafordula,
Testét apolgatja és csókolja vala,
Mely nehezen lélek az testet elhagyja,
Ily szíve szakadva tőle nem válhatna.

„Bizonyal jól tudom, én édes szerelmem,
Néked is ez nehéz, hogy nem láthatsz engem,
Mind hiába annyi fáradságod léssen,
Töltsd azon ki bosszúd, ki árulód léssen.”

Az inas is immár ugyan szánja vala,
Költeni nem meri, mert igen fél vala,
Az szép leány viszont inasnak így szóla:
„Beszéld meg uradnak tülem hallott szókat:

Az kisebbik szegről vegye le szablyáját,
Az nagyobbikára akassza ő kardját
És így kitöltheti bosszúmat s bosszúját,
Ha abból fogadja szeretője szavát.

Mert ha eddig régen oda tette volna,
Vélem eddig régen beszélhetett volna,
Kedve szerént vélem mulathatott volna,
Én is ennyi búra nem jutottam volna.”

Az inas eszében ezt nem vette vala,
Az leány elmenvén, urához járula,
Szokott orvossággal urát felserkenté,
Könyve miatt teste mind azon víz vala.

Monda: „Ím, úristen, mint megverítézttem!”
Az inassa monda: „De nem verítéztél,
Hanem szép szeretőd áztatott könyvével.”
„Mit monda, jó szolgám? Hogyan nem költöttél fel?”

„Miért mondod, uram, hogy nem költöttelek?
Földről szeretőddel ide emeltelek,
Ez ideig véle mind itt könyveztelek,
De ha fel nem költél, róla mit tehetek?”

Leánynak keserves beszédit számlálá,
Kin az szép Árgirus ugyan elájula,
Az szép leányt ő is sokáig siratá,
Életét nem szánja, magát halni adá.

Monda: „Megérdemlem érette az halált,
Hogy én el nem hagytam érette álmomat.”
Inas monda ismét: „Halld meg az én szómat,
Az leány meghagya mondanom ily szókat:

Te ne igyekezzél soha őutána,
Hanem inkább térj meg atyád országába,
Innét ez országból - mert nékem azt mondá -
Hogy még az madár is nem mehetne oda.

Homályos beszéddel végre monda ily szót:
Az kisebbik szegről levegyed szablyádat,
Az nagyobbik szegre függeszted kardodat,
Ha bosszút bosszúval állani akarod.

Mert hogyha eddig is oda tettet volna,
Az te szeretőddel beszélhettél volna,
Minden kívánságod bétölthetted volna,
Ő is ennyi bűjät nem szenvedte volna.”

Árgirus inassa azt gondolja vala,
Hogy otthon szablyáját nem jó helyen tartja,
De az bölcs Árgirus ottan azt megtudá,
Hogy inassa volna néki árulója.

Az ő kardját ottan nyakában megfogá,
Nagyobbik szegnek az ő nyakát alítá,
Inassának nyakát kisebb szegnek tudá,
Hüvelyéből kardját azontól kirántá.

„Most vészem eszemben, hogy te vagy árulóm,
Az én szeretőmtől voltál te megfosztóm,
Az ő szépségétől távol elszakasztóm,
Hogy én kegyesemet többé nem láthatom.

Jóllehet énnékem érte meg kell hálnom,
Néked is akarom halálotat látnom,
Tőle megfosztottál engem, jaj mint szánom,
Nem látom már többé szegényt, jaj mint bánom.”

Néki megbeszélé keserven inassa,
Ő álnok asszonya mint megcsalta volna:
„Gazdag uraságot nékem ígért volna.”
Keserves Árgirus nékie így szóla:

„Nem volt-é énnékem tereád nagy gondom?
Senki kívületted nem volt uti társom,
Köz lett volna veled minden uraságom,
Jaj mint vesztél engem, de majd bosszúm állom.”

Azonban ő kardját kezében ragadá,
Inassa térdeplék, az fejét elcsapá,
Az szállásra menvén asszonyt megátkozá,
Szörnyű átok alatt leányostól hagyá.

SECUNDA PARS

Halljuk meg immáron sok könnyhullatását,
Kegyetlen kősziklák között bujdosását,
Az halál torkából megszabadulását,
Bujdosása után való vigasságát.

Másod napon reggel bánattal felkele,
Sok könnyhullatással városból kiméne,
Nincsen már sehová semmi reménysége,
Keserűnek tetszik világban élete.

Iszonyú kegyetlen havasokon mégyen,
Hol lenne halála, ő csak azt keresné,
Egy szép forrás mellett ő maga leüle,
Ily keserves sírást ő magában kezdte:

„Jobb holtom énnékem, hogysen mint életem,
Nem láthatom többé már az én szeretóm,
Kiért én nem szánom letenni életem,
Általütöm rajtam az ennen fegyverem.

Ó, édes vén atyám és szerelmes anyám,
Kiket hitetlenül hagytam országomban,
Az én gyilkosomat csak vélem elhoztam,
Édes rokonimat bezzeg messze hagytam.

Légy egészségben már, szerelmes két bátyám,
Kikkel én az kertben szerencsét próbáltam,
Nap és az Hold, kiknek világánál jártam,
Átkozott nyoszolya, az hol elaludtam.

Légy te egészségben én édes szerelmem,
Jaj, ez idegen föld majd megemészti engem,
Keserűnek tetszik világban életem,
Szerelmemnek mérge majd megemészti engem.

Én szép fejr testem, kit gyengén tartának,
Az fúvó szélről is megoltalmaztanak,
Hol az te koporsód? vadak elszagatnak,
Ki temet el téged, vallyon s kik siratnak?

Légy egészségben már én utolsó napom,
Melyen ez világból léssen kimúlásom,
Én utolsó órám, melyen elaluszom,
Ez csorgó forrásnál majd léssen halálom.”

Kardjának a végét az földre bocsátá,
Hegyt oldalában szíve aránt tartá,
Az által hogy esnék hirtelen halálban,
Azonban énekszót az erdőben halla.

Hirtelen tekintte, egy szép leányt láta,
Ugyan megrettene, viszontag felállta,
Mert istenasszonynak ötét véli vala,
Az ő szépségében álmétkodik vala.

Tündérleány volna? - őtöle megkérde,
Ő is kérdésére dolgát megbeszélle,
Keservesen tőle ő jövődjét kérde,
Melyre az szép leány ezképpen felele:

„Mostan, te szép ifjú, meg ne öld magadat,
Dolgaidnak várjad jóra fordulását.”
Ő magában viszont ismeg ígyen szóla:
„Jobb holtom, hogysen mint éltem ily nagy búban.

Napról napra, látom, öregbül bánatom,
Jobb az én testemből lelkem elkimúljon,
Ez keserves világ hogysen így gyötörjön.”
Szablyáját kirántá, hogy többé ne éljen.

Iszonyú ordítást azontól ott halla,
Az melynek miatta haja feláll vala,
Azt alítja vala, sárkány és oroszlány
Egymásra találván vínak az barlangban.

Monda ő magában: „Ki magát megölné,
Isten országának lakója nem lenne,
De jobb nékem - úgy mond - az barlangban mennem,
Hadd szagassanak el oroszlányok abban.”

Hogy elközelgete, tekintvén barlangban,
Hát három ördögfi nagyon vínak abban,
Azokat megkérde, hogy mi dolgok volna,
Ifjú Árgirusnak így feleltek vala:

„Egy atyától valók mi mindhárman vagyunk,
Az atyánktól maradt örökségen vívunk,
Egy ostor, paláston s egy bocskoron vívunk,
Ez három jószágon mi meg nem alkhatunk.

Az bocskor s palástnak oly ereje vagyon,
Hogy az ki ezekben felöltöztvén vagyon,
Háromszor ő magát az ostorral sujtván
Azt mondja: ott légyek, azhol én akarom,

Minden kétség nélkül azonnal ott léssen,
Hogy ha dolgaiban bátorságos léssen.
Nem de nem méltó-é haragudnunk ezen,
Kinek egymás nélkül semmi haszna nincsen?

Középső öcsénknek hagyott ily hatalmat,
Valamikor akar, minket leszállíthat,
Az mely miatt vallunk sok bosszúságokat,
Lássad, édes bátyám, te ítélj igazat.”

„Atyafiak vagytok, mit vítok? - azt mondá -
Hallgassatok reá az én mondásomra,
Én majdan titeket igazítlak jóra,
Az kitek érdeмли, annak ítélem ma.”

Háromfelé három nagy hegyet mutata,
Hogy azki először onnat vissza jutna,
Az hasznos jószágot mert ő annak adná.
Hallván futamának, készek lőnek hozzá.

Az bocskort lábára, palástot vállára
Felvén az ostort markában szorítá,
Háromszor ő magát sujtá, és így szóla:
„Hipp hopp szeretőmnél legyenek!” - ő azt mondá.

Mint sebes ellőtt nyíl, földről ragadtaték,
Míg visszatérének, mindaddig viteték,
Hallhatatlan messze hirtelen távozték,
Szerencse szegénynek ilyen jó adaték.

Középső ördögfi mihelyt haza juta,
Megtudá Árgirust hogy ő elment volna,
Ő tudományával szegényt leszállítá,
Egy nagy hegy oldalán földre esett vala.

Hallhatatlan messze hirtelen ment vala,
Mert immár utána nem mehetnek vala,
Keserves Árgirus ő magát siratja,
Még csak madarat is ő nem láthat vala.

Magában gondolá, hogy hegyre felmenne,
Nagy keserves szemmel mindenfelé néze,
Magát az halálnak mindjárt eszté,
Azonban az hegynek egyenest erede.

Szintén kenyere is már elfogyott vala,
Egy kis pogácsája turbájában vala,
Éhségét gyökérrel ő enyhíti vala,
Teljes harmad napig elfeljutott vala.

Drága nagy szép várat látá hegy tetején,
Kinél soha szebbet nem látott életében,
Akará, hogy ez vár felé közel menjen,
Egy szép lány jöve várból eleiben.

Mindjárt megisméré, hogy Árgirus volna,
Asszonyához leány mindjárt futott vala,
„Ihol jó Árgirus, asszonyom!” - azt mondja,
Mely szóra az asszony mindjárt arcul csapá.

„Vallyon s ki hinné el, mit hazudsz előttem?
Csak álmodban láttad, azt inkább elhittem.”
Más szolgálója is ez híren kifuta,
Látá, megisméré, örömmel megtére.

„Asszonyom, szeretőd ihol jó!” - így szóla,
Annál is szörnyebben asszony arcul csapá,
Harmadik futamék, az is őt meglátá,
Asszonyhoz béméne, ilyen szókat szóla:

„Az te szép szeretőd ihol jó, asszonyom!”
Azt is arcul csapá, nagy haraggal mondván:
„Megbolondultatok ti, amint arányzom,
Vagy tréfás társtoknak alítotok, látom.

Lehetetlen dolog, hogy ő ide jőne,
Az emberi nemzet ingyen se remélje,
Ha szárnya volna is, gond volna jőnie.”
Leányok kiáltják, hogy bizony ő jőne.

Ő maga negyedszer kétséggel kiméne,
Mihelyen meglátá, ottan megisméré,
Fáradt tagját látá, rajta keserüle,
Ő sok bujdosásán megesék az szíve.

Kiterjesztett kézzel nyakára borula,
Nagy öröme miatt ugyan nem szólhata.
Gyenge lány ruháját könyvével áztatja,
De szíve sokára meg helyére álla.

„Hogy érdemlettem ezt - mondá -, szép virágom
Én édes szép rózsám, nagy szép Árgirusom?
Kész vagyok ma érted halált megkóstolnom,
Ugyan is nagy sokszor volt immár szándékom.”

Egymás szeretők közt mely szokott lennie,
Egyik az másikkal nagy soká beszélle,
De hogy az senkinek már nehéz ne lenne,
Csak rövid beszéddel minden ember értse.

TERTIA PARS

Ifjat megölelé, házában bévivé,
Minden szerencsáját neki megbeszélé,
Minden fáradságát csak semminek véle,
Az szép gyenge szüzzel játszadozni kezde.

Csattogó szerszámok az várban valának,
Kiktől zeng piaca széllyel az városnak,
Világos paloták ékesen ragyognak,
Aranyas csikorgók naptól csillagoznak.

Drága szép ékes kert ott az várban vala,
Szép ékes folyóvíz az kertben foly vala,
Fénlik az közepin az Venus temploma,
Szép aranyból csinált Belona oltára.

Sűrű szép virágok, árnyékos fák között
Az Ammon istennek kedves szép énekét
Hangos szóval mondja Venusnak serege,
Mint angyali szép szó hallatik zengése.

Ebben szép Árgirust egyedül bévivé,
Mint az szép Diána, úgy mégyen előtte,
Virágos fák alatt vannak leülésben,
Holott szép Árgirus gyakran dől ölében.

Szép vetett nyoszolyák az kertben valának,
Hol egyen s hol máson nagy szépen nyugosznak,
Lágy ruhájok széltől lassan ingadoznak,
Mind az ketten szépek, nagy örömben vannak.

Néha ott elmenvén csípdes szép violát,
Nagy gyakorta ismét az ő szép mátkáját,
Keszkenő szélivel illeti orcáját,
Különb-különb féle rózsákat mutogat.

Sok vigasság után kertből kijövének,
Örömeben szerze gazdag lakodalmat,
Hozzája hasonló tündéresszonyokat
Házához hívata, kikkel vigadának.

Mikoron mindnyájan asztalnál volnának,
Senki nem bánkódik, mindnyájan vigadnak,
Egy nagy bánat éré szívét Árgirusnak,
Szemben ülven az szép leány mátkájának.

Az vigasság közben ötet arcul csapá,
Az lány nem szóla, csak fejét lehajtá,
Ismét vigasságban ő magát foglalá,
Másodszor is ifjú leányt arcul csapá.

Asszony barátitól ugyan megszegyenlé,
De mégis nem szóla, csak fővel tekeré,
Harmadszor is ifjú leányt arcul üté,
Néki így felele, tovább nem tűrheté:

„Te Árgirus, azért fáradtál-é értem,
Hogy vendégeim előtt így gyalázz meg engem?
Szégyennel illessed én királyi fejem?
Mondjad okát mostan énnékem, édesem.”

Az leánynak szeme könyvben forog vala,
Árgirus is rajta úgy kesereg vala,
Szép ékes beszéddel néki így szól vala:
„Majd meg mondom okát, szívem, hallgass reá:

Atyámat, anyámat éretted elhagytam,
Gazdag országomtól nagy messze távoztam,
Az te szerelmedért nagy messze bujdosam,
Veszedelmes helyen nagy sokat forgottam.

Mikor már házadhoz közel jöttem volna,
Három szép szűzleány előmben jött vala,
Kik felőlem néked jó hírt mondnak vala,
De te mind az hármad arcul csaptad vala.

Az mely lehetetlen dolognak azt vélted,
Hogy én jelen lennék akkor teelőtted,
Mindaddig, az míglen nem láttál engemet,
Negyedszer úgy jövél látni személyemet,

Olyan lehetetlen dolognak én vélem,
Hogy megharagudnál, immár nem ítélem,
Tudom, hogy egyaránt gyötör az szerelem,
Semmi haragodat ebből nem remélem.”

Monda a szép leány: „Árgire, szerelmem,
Most látom, gonoszból hogy nem ítél engem,
Ezzel nem kisebbül az én emberségem,
Sőt inkább öregbül az én tisztességem.

Nagy szép szeretettel élének egymással,
Sok bujdosás után szép nyugodalommal,
Az sok bánat után jeles vigasságban,
Senkitől nem félnek, vannak bátorságban.

Nincs már Árgirusnak semmi fáradsága,
Ennyi bujdosását csak semminek tartja,
Mert az mit kívánt volt, már ölében tartja,
Az mikor kívánja, szintén akkor látja.

Az tündérleánynak sem búsong már szíve
Helyén vagy on immár bujdosó elméje,
Minden bánatjának vagy on immár vége,
Ez históriának is légyen immár

Vége